

V dvorani Delavske zbornice je končno o sodobnem gledališču predaval pisatelj B. Kreft. Njegovo predavanje je bilo zgolj informativno, opisujoč predvsem tehnične in vnanje režijske pridobitve ter naziranja Stanislavskega, Tajrova, Majerholda in Piscatorja. Predavatelj je izkazal znatno verziranost v tvarini, njegovo predavanje pa bi bilo neprimerno pomembnejše, ako bi govornik opredelil svoj lastni odnos do obravnavanega gradiva. Predavateljeva izvajanja so skušali pojasnjevati nekateri zanimivi, a manj uspeli skioptični posnetki.

Fran Albrecht.

KRITIK IN IGRALEC

Satyrus

Kaj pa, za vraga, spet ta dva se kregata,
kot da oba tja pod nebo že segata?
Pozdrav vsakdanji v zemlji med črviči
je ta: «Vsak bolje stóri, a ne — kriči.»

GOREČNIKU

Satyricus

Je žima struna? Je.
Je struna žima? Ne.
Struna poje, plaka,
žim brenk kréca, graka.

V KAVARNI

P.

Dr. Pregelj: Živel, Jalen! Veš li, kako visoko ceni naš Plečnik Tvojega
Ovčarja Marka? Da je evropsko zajemljiv.
Jalen: Vem. Ali si mi nevoščljiv?
Dr. Pregelj: Bog pomagaj! Ne! Nisem jalen.

KRONIKA

Dokument o fašizmu. Gaetano Salvemini, eden najboljših modernih italijanskih zgodovinarjev, znan tudi nam po knjigi «Dal patto di Londra alla pace di Roma», ki je pred leti ubežal fašističnemu terorju v Franciji, je objavil v zbirki «Les Documents Bleus» (N. R. F.) knjigo «La Terreur fasciste», strogo zgodovinsko študijo dnevnega življenja v Italiji pod fašističnim režimom. Salvemini razgrinja, opirajoč se na obširno dokumentacijo, pred nami metode fašistične vladavine in zlasti osvetli in pojasni temno in zapleteno ozadje Matteottijeve afere. Dosedaj še ni nihče združil toliko neoporečnih dejstev in toliko pojasnil o fašističnem režimu in vladi. Salvemini namerava napisati še drugi del te knjige, študijo o rezultatih, ki jih je dosegel fašizem v politiki, ekonomiji in financah.

St. L.

Marinetti akademik. — Tudi Italija ima danes svojo akademijo. Njen član je tudi Marinetti. Bodočnik Marinetti, večni mladinar, preziralec in rušilec prošlosti, zaničevalec vsakršne umerjenosti in ustaljenosti, ki je pred vojno po raznih odrih neustrašeno kljuboval po zraku frčečim klopotcem in gnilemu sadju — akademik? Šaljivi francoski romanopisec Maurice Bedel se je temu zelo začudil in poredno vprašal, kako bi mogla futurizem in akademija vkup orati. Marinetti je visokostno odvrnil, da je kot futurist ponosen na svoje

akademstvo, kajti italijanska akademija je nekaj drugega nego tuje take naprave, ki poklanjajo uradne lovorike izžetim darovitežem, ko jim stržen tvornosti usahne. Italijanska akademija je »dinamičen zavod za vrednotenje živih sil narodnega razuma tudi v dobi njih najboljše tvornosti«. V njej se ne zbirajo možje, ki z vedrim očesom gledajo, kako se drugi bijejo, ker so sami prestari za boj, temveč skupina, ki išče novih borb in sovraži vsakršno lenuharjenje, čisto v duhu današnje prenovljene Italije, ki ljubi junaštvo in nevarnost in sovraži epikurejsko mehkužnost, kakršni se rada vdaja Španija.

O današnjem slovstvu sodi Marinetti zelo ugodno, češ, da je razmerje med danes in včeraj isto kakor med 1000 in 50. K najvažnejšim sodobnim slovstvom prišteva francosko, italijansko in rusko. Pred vojno so prevladovali pariški vplivi, danes pa se zlasti po zaslugi futurizma bolj in bolj uveljavlja Italija. V današnjem italijanskem slovstvu razločuje štiri jedra. Prvo je pokrajinsko, manzonijevsko, kmetiško jedro. Izmed pomembnejših mu pripadajo: Panzini, Moretti, Linati, Bacchelli in Bandini. Ti pisci iščejo navdihov in snovi v sladki pokrajinski dremavosti, opisujejo velike ceste s topoli ob straneh, pinije, potočke, kočice, ovčice in mavrične zatone. Marinettiju so tako zoprni, da že rajši seže po »Zaročencih«. Ta smer ne more ustrezati današnjemu dinamizmu in zaleže kolikor sladčice levjemu želodcu. Drugo jedro tvorijo odlomkarji, ki se navdihujejo ob daljnih, zavozlanih zvokih in brusijo rožnate pesnitve, kakor Moxardeli in Tittarosa. Marinetti jih zameta; v njih ni italijanske duše. Tretje jedro obsega podrobne realiste pesimizma. To so strastni razkrajalci, ki so se od Freuda nalezli morečih teorij. Njih osebe so zagrizeni dolgočasneži. Zanje ima vsako dejanje, bodi še tako neznatno in abotno, svoj izvor in svoje zakone. Najmočnejša med njimi sta Suevo in Proust. Marinettiju niso všeč. On se vnema le za četrto jedro, za futuriste, ki predstavljajo sile v neprestanem gibanju. Futuriste deli v desničarje in levičarje. Futuristovski ščit prvih ni neomadeževan. Med njimi je v ospredju akademik Pirandello, ki zanaša na oder snovi, ob kakršnih občinstvo rado zeha, vendar pa posluša in sledi. Desničarji so tudi: posmehljivi skeptik Bontempelli, Govoni in Palazzeschi. To so že skoro bivši futuristi, kajti »futurizem je fiziološko vprašanje. Ne ohrani se kot vojujoča sila preko določene starosti. Pride trenutek, ko se rodi želja, da bi človek ugajal vsej družini, všteti služkinjo in deco; in tedaj ta ali oni prebegne«. Med levičarji ali čistimi futuristi ceni in priporoča mladega Descovicha, ki piše s psevdonimom Escodame. Drugi so: Marchi, Napolitano, Cialente, Moravia, Buzzì. Tudi med temi obsoja tiste, ki preradi rijejo po življenjskih ogabnostih. V kritiki zavrača ironijo in rušiši sarkazem, češ, da je treba kakor Mussolini ustvarjati in graditi, ne podirati.

A. Budal.

La Nouvelle Revue Française, najuglednejša in najživahnejša francoska literarna revija, ki izhaja mesečno na 150 straneh, je prinesla na uvodnem mestu letošnje druge številke prevod veleznanimivih dokumentov — pisma, brzojavke, poročila, razgovore —, kakor so se mrzlično kopičili in križali v trenutkih Tolstega smrti na postajici Astapovo. Vso to telegrafično korespondenco, ki se je razvila tekom kratke bolezni Tolstega na podeželskem kolo-dvoru, ki se je za sedem dni spremenil v središče pretresljive drame, so pravkar obelodanila Izdanja Nacionalne Biblioteke v Moskvi. Druga številka N. R. F. jih prinaša prva v prevodu pod naslovom: *La Mort de Tolstoï à Astapovo*.

St. L.

Urednikov »imprimatur« dne 8. aprila 1930.